

Kovács Tamás

A nyilas éra politikai rendszetének felépítése¹

¹ Jelen tanulmány készülő doktori munkámnak - mely az 1920. és 1945. közötti politikai rendszettel foglalkozik - egy részproblémáját villantja fel. Doktori témavezetőm Ormos Mária.

Politikai rendészet 1944. októbere előtt

Az 1919-1920-ban berendezkedő ellenforradalmi rendszer számára létfontosságú volt a társadalmi és politikai rend fenntartása. Így a rendőrségen kezdetektől fogva működött külön politikai nyomozócsoport, majd alosztály, végül osztály. Az 1930-as évek elejétől azonban a politikai jellegű nyomozásokba egyre jobban belefolytak a hadsereg elhárító szervei, a vezérkari főnökség (VKF) – mindenekelőtt a VKF/2 különböző - osztályai.² Az 1930-ban³ a csendőrség keretein belül létrejött központi csendőrnnyomozó alakulat is elsősorban politikai jellegű ügyek felderítésében vett részt.⁴ Az 1930-as évek közepére tehát három különböző szerv is foglalkozott politikai nyomozással, egymással hol együttműködve, hol rivalizálva. A világháború alatt a fronton a nyomozásba bekapcsolódtak a tábori csendőrség egységei is.⁵

Ez tovább növelte a rendszer átláthatatlanságát, nem is szólva a hatáskörök rendezetlenségéről. Míg azonban a rendőrök között nem beszélhetünk komoly szélsőjobboldali befolyásról, a csendőrség, a hadsereg, a VKF és a tábori csendőrség esetében annál inkább.⁶

A felső belügyi vezetés is belátta, hogy politikai nyomozással túl sok szervezet foglalkozik. Ez egyrészt nem hatékony, másrészt előbb-utóbb az egyes szervezetek közti nem kívánatos rivalizáláshoz vezethet. Ezért Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter 1942-ben létrehozta az Államvédelmi Központot (ÁVK).⁷ Az új szervezet feladat a politikai jellegű nyomozások összehangolása volt. A német megszállást követően azonban a szervezet jelentősége minimálisra csökkent, a nyilas érában pedig gyakorlatilag megszűnt.⁸ A Sztójay-kormány ugyanis újjászervezte a politikai rendőrséget létrehozva az Állambiztonsági Rendészetet. A nyilas puccs után Szálasi nem oszlatta fel a már működő apparátust, sőt további szervet hozott létre Nemzeti Számonkérő Szervezet néven.

A hasonló nevű Nemzeti Számonkérő Szék speciális nyilas pártbíró volt. Feladatává a korábbi kormányok szerepének vizsgálatát tették. Vezetőjét, egy kúriai bírót, akit közvetlenül a

² Különösen a D és a K alosztályok.

³ Az alakulat létrehozásában döntő szerepet játszott Hajnácskő László csendőrszázados, aki az első parancsnoka volt. Elsőként Budapesten, majd ezt követően a 1930. és 1932. között épültek ki a vidéki csendőrkerületekben a helyi nyomozóalosztályok.

⁴ A nyomozóalosztályokon belül két csoport működött: az „A” állambiztonsági, a „B” bűnügyekkel foglalkozott. Előbbi öt (jobboldali, baloldali, zsidó, nemzetiségi, kémunka), míg utóbbi két alcsoportra oszlott.

⁵ A tábori csendőrség, illetve a Tábori Biztonsági Szolgálat történetéről részletesen lásd: Szakály Sándor: A magyar tábori csendőrség története. Budapest, Ister, 2000.

⁶ A témáról részletesen: Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. Budapest, Magvető Kiadó, 1978. és Szita Szabolcs: A Gestapo Magyarországon. Budapest, Korona Kiadó, 2002.

⁷ 6290/1942 sz. BM. elnöki osztály és 52161/1942 sz. HM elnöki osztály

⁸ A marginalizálódás folyamatát Kudar Lajos csendőrezredesnek, az ÁVK utolsó parancsnokának letartóztatása (1945. január 11.) és kivégzése (1945. február 10.(?)) jelentette.

Nemzetvezető alá rendelték. Szálasi utasítására nyilas pártszolgálatosok ügyeiben nem bíróság, hanem személy szerint a Nemzetvezető, vagyis ő döntött.

Az elmúlt évtizedek történetírása a Horthy-kor politikai rendészeti szerveivel kapcsolatban elsősorban a baloldaliak, mindenekelőtt a kommunisták elleni nyomozásokat tárta fel és elemezte. Ez, a kor követelményein túl, praktikus indokkal is magyarázható. A háborús zűrzavarban és pusztulásban az illetékes szerveknek – a rendőrség politikai osztályának, a csendőrség központi és szárnyparancsnokságainak nyomozóosztályainak és a VKF/2 különböző osztályainak – az iratanyaga gyakorlatilag megsemmisült, illetve eltűnt. A töredékes, illetve visszaemlékezéseken, kihallgatásokon alapuló források alapján kijelenthető, hogy a rendőrség a Horthy-korszak elejétől fogva nem csak a kommunistákat tartotta szemmel, hanem a különböző szélsőséges jobboldali szervezeteket – például az Ébredő Magyarok Egyesületét, az Etelközi Szövetséget és a Magyar Országos Véderő Egyesületet – is. Erre a feladatra már az 1920-as évek elején külön nyomozócsoport, majd alosztály szakosodott.⁹

A rendőrség politikai osztályának helyettes főnöke – valójában igazi vezetője – Sombor-Schweinitzer József¹⁰ az 1930-as évektől egyre komolyabb veszélyt látott a különböző szélsőjobboldali mozgalmakban, pártokban. A háború után előbb a budapesti Rendőrség Politikai Osztálya, majd az ÁVO és az ÁVH is kihallgatta az egykori detektíveket és nyomozókat. A kihallgatások fókuszába eleinte az antifasiszta ellenállók, majd egyre inkább a baloldaliak, szociáldemokraták és kommunisták elleni nyomozások kerültek.

A kihallgatások folyamán az egykori detektívek és nyomozók – sok más mellett – azzal is igyekeztek védekezni, hogy ők nem csak baloldaliak, hanem a szélsőjobboldaliak ellen, tehát a nyilasok ellen is folytattak nyomozást.¹¹ Ezek az ügyek azonban a vizsgálódást végző szervezet, mindenekelőtt az ÁVO-t és az ÁVH-t akkor kevésbé érdekelték.

Nemzeti Számonkérő Szervezet

A Nyilaskeresztes Párt-Hungarista Mozgalmon belül mindig is katonás rend uralkodott. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy a szervezet legfőbb vezetője egykor maga is katona volt. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a pártot állandóan figyelték, sőt esetenként be is tiltották. Így a nyilaspárt vezetőitől nem volt idegen a gyanakvás, az állandó bizalmatlanság. Ezt növelte, hogy

⁹ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban: ABTL) A-417/1.

¹⁰ Sombor-Schweinitzer sosem lett a politikai osztály de iure vezetője. Számos ellenfele volt, főleg a szélsőjobboldali, illetve az azzal szimpatizáló politikusok között. Szemére vetették felesége zsidó származását is. Nem sokkal a német megszállás után letartóztatták, Németországba deportálták. A háború után az OSS (a CIA elődje) szolgálatába lépett.

¹¹ ABTL V-77426, V-77426/a, V-44726/b, V-135778.

hatalomra kerülésüket a túlnyomórészt német segítséggel véghezvitt puccsnak köszönhetőek. Az 1944. októberében újjászervezett Belügyminisztérium keretein belül jött létre a Nemzeti Számonkérő Szervezet (NSZSZ).¹²

Vajna Gábor nyilas belügyminiszter Ládai István csendőrezredes, belügyi államtitkárt és Orendy Norbert csendőr alezredest (később ezredes) bízta meg a különítmény megszervezésével. Vajna és Orendy jól ismerték egymást. A csendőrtiszt már az 1939-es választások idején benzinjeggyel segítette a nyilaskeresztesek és közvetlenül Vajna kampányát. Orendy a Gestapóval is szoros kapcsolatban állt: 1941-től folyamatosan informálta Berlint a csendőrnnyomozóközpontban zajló eseményekről.

(Utolsó jelentését a Gestapónak 1945. márciusában tette a Kőszeg melletti főhadiszálláson.¹³) Orendy azonnal munkához látott és pár nap múlva kész tervekkel állt elő az NSZSZ felépítéséről és létszámáról. Vajna, Ládai és Szálasi azonban elutasította ezeket az elképzeléseket, mivel túl szerénynek ítélték. Orendy az új instrukciók fényében átdolgozta elképzeléseit. Ezek már elnyerték felettesei tetszését is. A nyomozócsoport így 1944. november 1-én hivatalosan megkezdte működését.¹⁴

Az NSZSZ formailag a Belügyminisztérium VII. közbiztonsági osztályának „d” alosztályához tartozott. Valójában Ládai és Vajnán keresztül közvetlenül Szálasi Ferenchez kapcsolódott.¹⁵ A szervezet hatáskörébe tartozott mindennemű politikai ügy, tekintet nélkül arra, hogy a vádlott civil, vagy katona. A különítménynek – Szálasi kérésére – azon is örködni kellett, hogy a bíróságok megfelelő ítéleteket hozzanak. Felmentő ítélet esetén – szintén a Nemzetvezető utasítására – Orendyék azonnal őrizetbe vették a törvényszék tagjait, és kivizsgálták az esetet. Nem mellékes, hogy az NSZSZ-es nyomozók kiemelt díjazásban, illetve havi 50 pengős pótdíjban részesültek. Ezeket a pluszjuttatásokat azonban 1945 márciusában a Pénzügyminisztérium javaslatára megszüntették.

Orendy munkáját három helyettes segítette: vitéz Borgóy János, Karabélyos Imre és Könczey Gyula csendőrőrnagyok. Orendy törzsét hadnagyi és főhadnagyi rangú csendőrök alkották.¹⁶ A nyomozócsoport több alosztályból állt.

¹² Hollós, 401. o.

¹³ Hollós, 404. o.

¹⁴ ABTL A-1114, V-130792

¹⁵ Hollós, 401-403. o. és ABTL V-130792

¹⁶ Szita, 258. o.

A katonai nyomozó alosztály (parancsnoka: Radó Endre csendőrszázados, létszáma: 50-70 fő), ipari nyomozó alosztály (parancsnoka: Csergő András csendőrszázados, létszáma: 25-30 fő), politikai nyomozó alosztály (parancsnoka: Balassa Bálint csendőrfőhadnagy, létszáma: 25-30 fő). Felállítottak egy rohamszázadot (parancsnoka: Nagy Zsombor csendőrszázados, létszáma: 120-150 fő), egy felderítő és egy műszaki felderítő osztályt is.¹⁷ Vélelmezhető, hogy 1944. végén vagy 1945 januárjában még egy rohamszázadot, esetleg zászlóaljot is felállítottak, melynek parancsnoka Szathmáry Károly csendőrszázados lett.¹⁸

A gerincet alkotó nyomozók száma 300 fő körül mozgott. Többségük kipróbált, erősen jobboldali beállítottságú csendőrtiszt volt, főleg hadnagyi, főhadnagyi és századosi rangban. Szinte valamennyien részt vettek a korábbi évek baloldali és kommunistaellenes nyílt nyomozásaiban.¹⁹ 1945 februárjában külön alosztályt kellett felállítani a különböző nyilas-nemzetiszocialista csoportok és egyének egymás elleni feljelentéseinek kivizsgálására. Ezeknek az ügyeknek a többsége az „árjásított” zsidó vagy „elosztásánál” keletkezett nézeteltérésekre vezethető vissza.²⁰

A NSZSZ székhelye eleinte Budapesten, a Naphegy tér 2. szám alatti laktanyában volt. A kaszárnya azonban csakhamar szűknek bizonyult.

A késő ősz folyamán az NSZSZ lefoglalta a Margit körúti katonai börtön egy részét is. A szervezet létszáma, és ezzel párhuzamosan az őrizeteseik tömege is egyre nőtt.

A feljelentések, a besúgások és az árulások miatt számos antifasiszta ellenállót vagy „csak” a németekkel, a nyilasokkal nem szimpatizáló embert fogtak el az NSZSZ nyomozói. Tartsay Vilmos, Kiss János, Szombathelyi Ferenc, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Nagybaczoni Nagy Vilmos, Utassy Loránd, Hardy Kálmán, Zimányi Tibor, Horváth János és számos szakszervezeti vezető is sínylődött az NSZSZ börtöneiben, kínzókamráiban.²¹ Még Antal István, volt minisztert is letartóztatták, mert bíráló kijelentéseket tett Szálasi szellemi képességeit illetően. Igaz, őt pár nap múlva szabadon engedték. A kihallgató tiszték brutalitása nem ismert határt. A talpalás, a villanyozás, a fejre húzott tormászsák, a „medvetáncoltatás” és a bikacsök szinte valamennyi kihallgatás állandó része lett.²² A Dominich Vilmos hadbíró őrnagy vezette bíróság sem Budapesten, sem Sopronkőhidán nem ismert kegyelmet.

¹⁷ Szita, 258-259. o.

¹⁸ A század vagy zászlóalj felállításának időpontja kérdéses. Szakály Sándor már idézett művében két időpontot is megad erre: 1944. novemberét és 1945. januárját. Szakály, 109. o. és 167-168. o.

¹⁹ A Radó vezette katonai nyomozóalosztály tagjairól fennmaradt listán szerepel korábbi beosztásuk. Szinte valamennyien nyomozóalosztálynál szolgáltak 1944. október 15-e előtt. A listát közli: Szakály, 128-130

²⁰ Hollós, 401. o.

²¹ Szita, 260-263. o.

²² ABTL A-1114, A-1115

A hadi helyzet alakulása folytán 1944 decemberében az NSZSZ nyomozóinak többségét Győr, Kapuvár, Sopron és Vép környékére telepítették ki. Feladatuk szerint biztosítaniuk kellett a frontvonal mögötti Budapestet, felderíteni és elfogni mindenkit, aki nem hitt a végső győzelemben vagy Budapest felmentésében. Budapesten 100 – nagyrészt nőtlen - csendőr és nyomozó maradt Karabélyos Imre csendőrőrnagy közvetlen parancsnoksága alatt²³, aki egyben a budapesti I. hadtest tábori rendészetének a parancsnoka is volt. A budapesti egység a gyakorlatban a Gestapo és az SD „kérdéseit” hajtotta végre rendészeti és karhatalmi akciók kivitelezésében.

A különítmény még 1945 januárjában is teljes erőbedobással működött. A letartóztatottakat a vár egyik pincéjében őrizték. Felettük a Testnevelési Főiskolán (ma Egyetemen) működött tábori bíróság ítélkezett még január végén is. Az utolsó kivégzésekre 1945. január 19. és 21. között került sor. Az ostrom alatt az NSZSZ által kivégzettek száma meghaladta a 200 főt.²⁴

A szervezetet a kíméletlenség mellett nagyfokú dilettantizmus is jellemezte. A különítményen belül működött felderítő osztály ugyanis a Nyilaskeresztes Párt szervezeteire építette munkáját. Így maguk a nyilas párttagok, illetve pártszolgálatosok hajtottak végre önálló nyomozati akciókat. Esetükben ez rablást, erőszakoskodást jelentett, névtelen feljelentések alapján emberek elhurcolását. Mind a csendőrök, mind a rendőrök panaszkodtak feletteseiknek a nyilas pártszolgálatosok magatartása miatt, amely amellet, hogy szakszerűtlen volt, további ellenérzést is kiváltott a lakosság körében. Az NSZSZ hivatásos nyomozói azonban komolyan vették munkájukat: Otto Winkelmann SS-Obergruppenführer, Höherer SS und Polizeiführer²⁵, és Hans-Ulrich Geschke SS-Standartenführer, a SIPO²⁶ és az SD²⁷ magyarországi parancsnoka telefonbeszélgetéseit is megpróbálták lehallgatni.²⁸

A hadihelyzet alakulása azonban 1945. március végén a Számonkérőket is Magyarország elhagyására kényszerítette. Orendyék Salzburgban és környékén rendezkedtek be. Orendy utolsó megbeszélését Vajna belügyminiszterrel májusban tartotta. Ekkor egy Linz környéki legitimista szervezkedésről számolt be Orendy feletteseinek.

A háború után az egykori Számonkérőket is kiadták a Szövetségesek Magyarországnak. A népbíróági perekben mind tanúként, mind vádlottként be kellett számolniuk tetteikről.

²³ Szita, 265. o.

²⁴ Szita, 266. o.

²⁵ Magasabb SS és rendőri erők parancsnoka

²⁶ Sicherheitspolizei= Biztonsági Rendőrség

²⁷ Sicherheitsdienst= Biztonsági Szolgálat

²⁸ ABTL V-13792, O-11202

Többeket – így Balassa Bálintot, Radó Endrét – halálra, míg másokat hosszú börtönbüntetésre, kényszermunkára ítélték.²⁹ Az egykori csendőrnnyomozók közül jó néhányan az ÁVH kiképzőtisztjei lettek, majd miután már nem volt szükség a munkájukra kivégezték őket.³⁰

Voltak azonban olyanok, akik 1945-ben nyugaton maradtak, illetve eltűntek a francia megszállási zónában.³¹ Dominich hadbíró 1945 utáni sorsa teljesen ismeretlen; Szathmáry Károly pedig Torontóban hunyt el 1985-ben.

Állambiztonsági Rendészet

A köznyelv által „magyar Gestapónak” hívott Magyar Királyi Állambiztonsági Rendészet a rendőrség kötelékében működő, kifejezetten a politikai ügyekkel foglalkozó alakulat volt. Az 1944. március 19-ei német megszállás után Hain Péter által létrehozott és vezetett testület erőteljes német nyomásra jött létre. Maga Hain is befolyásos német barátainak köszönhette kinevezését. Magyar részről azonban többen, például Jaross Andor belügyminiszter és Baky László belügyi államtitkár sem bízott benne. Úgy számoltak, hogy Hain előbb-utóbb belebukik „kisdéd játékaiba”.³²

A német kapcsolat, illetve befolyás a szervezet egész története alatt tetten érhető. Hain többször kijelentette munkatársai előtt, hogy a német kérések és tanácsok kötelező érvényűek, vagyis parancsként értelmezendők.³³ Az új egységhez vezénylések, illetve átirányítások pontos menetének története egyelőre nem tisztázott, további kutatást igényel.³⁴

Az Állambiztonsági Rendészet 250-260 fős létszáma - eredendően - négy osztályra és néhány kiegészítő csoportra tagolódott. Az elsőhöz a személyi (vezetője: dr. Kotsis Árpád), a másodikhoz a gazdasági (vezetője: dr. Szécsényi Dezső), míg a harmadikhoz a bizalmi ügyek (vezetője: dr. Versényi János) tartoztak. A negyedik osztály (vezetője: dr. Juhász József) több alosztályból állt úgy, mint baloldali (vezetője: Cser István), jobboldali (vezetője: vitéz Paál Károly³⁵), szabotázs (vezetője: Bödő Károly), zsidó (vezetője: dr. Koltay László), államrendészeti és sajtó (vezetője: dr.

²⁹ ABTL A-1115

³⁰ Az egykori csendőrtisztteket, detektíveket és VKF-es katonatiszteket az ÁVH, az ÁVO, majd pedig a Belügyminisztérium is nyilvántartotta, sokáig megfigyelte.

³¹ Magyarország és Franciaország között nem volt hadiállapot, mivel egyik ország sem üzent hadat a másiknak. A két ország között kiadatási egyezmény sem létezett.

³² ABTL V-77426

³³ ABTL V-77426, V-135778

³⁴ Kérdéses, hogy Hain legközelebb és már évek óta jól ismert munkatársain kívül milyen irányelvek, megfontolások alapján válogatta ki az Állambiztonsági Rendészet kötelékébe a többi detektívet, különös tekintettel a vidéki kollégákra.

³⁵ Paál feladata lett volna Szálasi és a nyilasok szemmel tartása. Azonban maga Paál is nyilas érzelmű volt. Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban: BFL:) XXIV: 4. a 1.

Körmendy Sándor) és vegyes (vezetője: Martinidesz Ödön) ügyek. Az Állambiztonsági Rendészet kötelékébe tartozott még egy készenléti, helyszínbiztosító és kormányzósági csoport.³⁶

1944. júniusában Haint menesztették, legközvetlenebb munkatársait – Csert, Wayandot, Koltayt, Kotsist - áthelyezték a rendőrség más osztályaira. Hain eltávolításának számos oka volt.

A Lomnic és Majestic szállodákban berendezett főhadiszállásukon a detektívek közötti fegyelem teljes hiányát tapasztalták a nyár eleji ellenőrzések alkalmával. A zárkák tele voltak őrizetessel, akiket csak hetekkel a letartóztatásuk után hallgattak ki. Mindezt tetézte, hogy zsidó vagyonok tűntek el a nyomozók kezei között.³⁷ Bukásához az is hozzájárult, hogy kémkedett saját főnökeire – Jaross Andor belügyminiszterre és Baky László államtitkára –, hogy egymásról jelentsen nekik, és aztán mindkettejükről a németeknek.³⁸ Hainnak³⁹ köztudottan „túl jók” voltak a német kapcsolatai is.⁴⁰ Ugyancsak kétségtelen a viszonya a Nyilaskeresztes Párthoz is: az október 15-ei puccs előtti éjszakákat az ő házában töltötte régi barátja: Vajna Gábor, a későbbi nyilas belügyminiszter.⁴¹

A Hain bukása és október 15. közötti rövid időben Nagy Valér vezette a testületet. Az Állambiztonsági Rendészet felépítése csak annyiban változott, hogy külön alosztályt hoztak létre a nemzetiségi ügyekben való nyomozásra. Az őrizeteket kihallgatták, nagy részüket szabadon bocsátották.

A nyilas puccs után Hain Péter és a vele együtt eltávolított emberek visszakerültek az Állambiztonsági Rendészet kötelékébe. Újbóli kinevezésüket Vajna Gábornak köszönhatték. Hain átszervezte a Rendészetet.

Létrehozta az elnöki osztályt, dr. Kotsis Árpád vezetése alatt. A személyzeti ügyek vezetését dr. Antal István főfelügyelőre bízta. A bizalmi ügyek újból dr. Versényi János hatáskörébe kerültek. A politikai nyomozócsoport vezetője dr. Wayand Tibor lett, alosztályvezetői pedig Cser István, v. Paál Károly⁴², Bödő Károly, dr. Körmendy Sándor lettek. A zsidó ügyek újfent dr. Koltay László⁴³ hatáskörébe utalták.⁴⁴

³⁶ BFL. XXIV. 4. a 1. Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság PRO iratai 1944-1946. v. ö. Szita, 161. o.

³⁷ ABTL V-77426

³⁸ ABTL V-77426

³⁹ Ezekről remélte, hogy nem kell megválnia vezető posztjától. 1944 nyarán többször járt Bécsben, hogy a német szervek akadályozzák meg leváltását. Hain azonban ekkorra már ezekben a körökben is számos ellenséget szerzett magának.

⁴⁰ Hain és Franz Josef Huber SS Brigadeführer baráti kapcsolata köztudott volt. Több mint érdekes, hogy Hain egykori osztálytársa a belgrádi Gestapo parancsnoka volt, és rendszeresen találkoztak a '40-es években. A háború után Hain Himler Mártonnak bevallotta, hogy a Gestapo ügynöke volt. A népbíróság előtt azonban már tagadta ezt. v. ö. Himler Márton: Így néztek ki a magyar nemzet sírásói. New York, ST. Marks Print Co., 1958. és ABTL V-77426

⁴¹ ABTL V-43464 és V-77426

⁴² Paál továbbra is a jobboldali ügyekben való nyomozásokért volt felelős.

⁴³ Koltay Kovarcz Emillel és a Melinda szállodában székelő német biztonsági szervek munkatársaival épített ki szoros munkakapcsolatot. ABTL

⁴⁴ BFL. XXIV. 4. a 1. Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság PRO iratai 1944-1946.

Hain a nyilas pártban rendszeresített birgelicsizmában és nyilas karszalaggal jelent meg a svábhegyi központban 1944. október 15-én. Elsők között fogatosította Szálasi azon intézkedését, amely a tradicionális „kolléga” megszólítás helyett a „testvér”, hivatalos köszönésként a „Kitartás! Éljen Szálasi!” formulát tette kötelezővé. Hain lelki szemei előtt egy olyan rendőrség képe lebegett, amely szabad kezet kap mindennemű politikai ügy nyomozásában. Hainék azonnal munkához láttak. Terve eleve kudarcra volt ítélve: konkurens szervezetként ott volt az NSZSZ, mely számos látványos eredményért el. Hain tehát újból belekeveredett egy bonyolult – a nyilas mozgalmon belüli - politikai harcba. Újfént voltak elkötelezett támogatói – elsősorban német részről -, de adáz ellenségei is. Újbóli bukását a háború elvesztése akadályozta meg.

Hainék visszatérését követően újból megindultak a nagyarányú őrizetbe vételek és letartóztatások: a svábhegyi cellák ismét megteltek. A fogdaként használt szobák zsúfolásig megteltek; az őrizeteselek leülni sem tudtak.

A detektívek lelkesedését mutatja, hogy még az „SD védelme alatt álló” zsidó személyt is őrizetbe vettek és kihallgattak. A letartóztatott hölgyet csak erőteljes német nyomásra és Geschke személyes kérésére engedték el. *„Ekkor vált érthetővé a halogatás oka. Annyira meg volt verve az asszony, hogy nem mutathatták meg.”*- olvasható Winkelmann 1945-ös budapesti tanúvallomásaiban.⁴⁵ A detektívek kihallgatási módszerei nem különböztek a Számonkérőktől.⁴⁶ Az Állambiztonsági Rendészet feladatai közé tartozott a katonaszökevények, bujkáló zsidók elfogása is. Gera Zoltán elrendelte: a nyilas pártszolgálatosok által letartóztatott embereket át kell adni az Állambiztonsági Rendészetnek.

Hainék egyik legsikeresebb akciója Kállay Miklós korábbi miniszterelnök elfogása volt, aki a megszállás után a török nagykövetségre menekült. Innen végül – nem kis nyomásgyakorlás árán – önként jött ki, és adta fel magát. A sikeres akcióért Vajna dicséretben részesítette Haint.⁴⁷

A rendőrség soraiban azonban ekkor többségben voltak azok, akik már nem hittek a németek végső győzelmében. Előfordult, hogy maguk a rendőrök értesítették előre az érintetteket: letartóztatási parancsot adtak ki ellenük. Úgy gondolták – nem is teljesen alaptalanul –, hogy ezek a cselekedetek jól jönnek majd a háború után. A hadihelyzet alakulása azonban Haint arra kényszerítette, hogy megszervezze a rendőrség Budapestről való kitelepítését.

A főváros elhagyásának gondolata nem volt népszerű a testületben, sokan megpróbáltak Budapesten maradni, vállalva ennek minden kockázatát.⁴⁸ Az ostromlott városban hivatalosan mindössze 30 fős csoportot hagytak B. Szilágyi János detektív

⁴⁵ ABTL V-77426/b

⁴⁶ ABTL V-77426/b.

⁴⁷ Részletesen lásd: Kállay Miklós: Magyarország miniszterelnöke voltam 1942-1944. Budapest, Európa - História, 1991.

⁴⁸ BFL. XXIV. 4. a 1. Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság PRO iratai 1944-1946.

csoportvezető parancsnoksága alatt. A többieknek Szombathelyre és Sárvárra kellett (volna) költözniük. Hain és közvetlen környezete Kázmérpusztán rendezkedett be.⁴⁹

A Budapesten maradt csoport nem végzett érdemi munkát az ostrom alatt. Idejük nagy részét kártyázással és sakkozással töltötték.⁵⁰ Előbb a Kapás utca 12-be – amely egyben a II. kerületi nyilasház is volt -, majd a Belügyminisztérium várbeli óvóhelyére költöztek. A sikertelen német kitörési kísérlettel egy időben ők is megpróbálták eltűnni: a Minisztérium óvóhelyét elhagyva szétszóródtak. A háború után többségüket a budapesti Rendőrség Politikai Osztálya felkutatta, kihallgatta.⁵¹

A kitelepült detektíveknek Hainék bőven adtak feladatot. A már korábban vázolt megbízásokon túl ekkor már a menekülőket is szemmel kellett tartaniuk, és készülniük a fővárosba való visszatérésre. „Budapesten rendet kell csinálni!” - mondogatta gyakran Hain Péter.⁵² Tervei között szerepelt, hogy a Vörös Hadsereg által már felszabadított területeken kisebb szabotázsakciókat kezdeményez, valamint az újonnan alakult pártokat figyelő csoportokat alakít.

Ebbe az ideába illeszkedett a kopjások megszervezésének terve is. Hain a front mögött, a Vörös Hadsereg által ellenőrzött területekre ügynököket kívánt telepíteni, hogy a lakosságtól információkat gyűjtsenek. Ezekre az akciókra azonban már nem került sor.⁵³ Hain embereivel 1945. március 29-én hagyta el Magyarországot. Fanatizmusukra jellemző, hogy Bécsben április 1-én még felállították az Állambiztonsági Rendészet törzsét. A Vörös Hadsereg előretörése miatt azonban állandóan menekülniük, költözniük kellett. Utolsó táborhelyük a bajorországi Ramsdorf falu kocsmájának kuglizóhelysége volt.

Hain Pétert és embereit az amerikai hatóságok fogták el 1945-ben, majd átadták őket az illetékes magyar szervnek. Budapesten a Rendőrség Politikai Osztálya hallgatta ki őket. Vallomásaik során gyakran kerültek ellentmondásba, egymás lejárátását tekintették fő menekülési útjuknak. Legtöbbször azzal védekeztek, hogy mindent felsőbb parancsra, vagy német nyomásra tettek. Több perben tanúként idézték meg az Állambiztonsági Rendészet egykori vezetőit. Ezekben az 1945 előtti nyílt, illetve az illegális kommunista párt elleni nyomozásaikról kellett számot adniuk, valamint kapcsolatukról a csendőrséggel és a német biztonsági szervekkel.

1946-ban elkezdődtek az egykori detektívek pererei is. Ezek keretében több egykori nyomozóval visszaemlékezést írtak nyomozásairól. A változó magyar belpolitikai viszonyokat mutatja, hogy az ÁVH-s nyomozókat ekkor már a kommunisták elleni nyomozások, illetve Rákosi Mátyás

⁴⁹ ABTL V-43464 és V-77426

⁵⁰ BFL. XXIV. 4. a 1. Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság PRO iratai 1944-1946.

⁵¹ Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában megtalálhatók a kihallgatásokról készült jegyzőkönyvek.

⁵² ABTL V-77426

⁵³ Hollós, 424. o.

lebukásának körülményei érdekelték leginkább. Az eljárást követően Hain Pétert, dr. Wayand Tibort, Cser Istvánt, Koltay Lászlót és Kotsis Imrét előbb a budapesti népbíróság, majd a Népbíróságok Országos Tanácsa is jogerősen halálra ítélte.⁵⁴

⁵⁴ ABTL V-77426, V-135778, V-101621.